

10. Hlavní problémy umění 19. století

a) Vztah k přírodě: krajinomalba od barbizonské školy po impresionismus

Věk rozumu je věk krize - mizení Boha. „*Umělec nahrazuje Boha*“ (Goethe). Umělec je, vlivem romantického hnutí, záměrně na okraji společnosti = změna statutu umělce, který opouští své mecenáše a zase společnost umělce vyvrhuje (vylučování ze salónů). Je to na vzdor institucionalizování umění – je totiž období zakládání muzeí, galerií, koncertních sálů.

Dle klasicismu je věda nástrojem poznání – od toho a od vědeckých metod se odklání romantismus. Později se ale někteří umělci chtějí vyrovnat s romantickou citovostí a rozervanectvím od romantismu směřují k **realismu**. Přejít od romantismu k realismu je způsoben takto: **skrze romantismus přišel zájem o krajinu a postupně o její realistickou podobu.**

- díky vykopávkám jsou stále větší znalosti o antické kultuře – lepší pochopení antiky – později se dokonce zjistilo, že antické sochy byly barevné.

- C. D. Friedrich - osamělý muž v krajině, či muž na pobřeží: obraz, který je vnímán jako prázdný, nic se tu neděje; osamělý; na obraze (zdánlivě) není žádný příběh; obraz s kouskem pevniny, mořem a oblohou vnímán jako prázdný; problém setkání člověka s nekonečnem

- Holanďani a Loraine - nikoliv zájem o harmonii či citové působení, ale o to, co prostě je: EXISTUJE!

- J. Constable - zájem o krajinu, kde žil - místa dění jeho životních zlomů - chalupy, zahrady, aleje, záznamy chalup, až jen mořský příliv; oblaka přibývají na důležitosti

BARBIZONŠTÍ MALÍŘI A REALISMUS

- jedna z ranných skupin francouzských umělců začala tvořit mimo akademii ► **Theodore Rousseau** a **Jean-Francois Millet** spolu s dalšími opustili revolucionářskou Paříž té doby (revoluce probíhala 1830-1848) a vydali se do klidného okolí malé vesnice zvané **Barbizon**

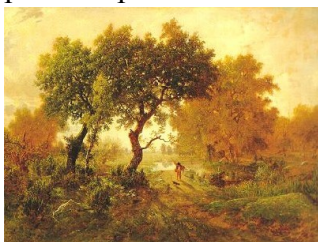
- inspirování **Constablem** - jeho stylem přesného zobrazení přírody; Barbizonští malíři usilovali o malbu čisté přírody

- ve třicátých letech vzniká tzv. Barbizonská škola, což znamená vznik realistického krajinářství. Do této skupiny patří zejména **Theodore Rousseau, Jean-Francois Millet a Jules Dupré**. Jejich snaha o pravdivost obrazu, jejich až kultovní uctívání přírody a venkovského života se stávají základním kamenem přicházejícího realismu. V roce **1835** uspořádal francouzský malíř **Gustave Courbet** výstavu svých obrazů, kterou nazval provokativně **Le realisme**. Tento název se stal označením celého uměleckého směru, jehož zásady Courbet propagoval i teoreticky. Jeho obrazy vyvolávaly pohoršení.

- patří sem: **Th. Rousseau, Millet, C. Corot, G. Courbet**, z českých malířů: **Antonín Chitussi!**

THEODOR ROUSSEAU 1812-1867

- v roce 1848 se Rousseau trvale usadil v Barbizonu, kam předtím dojížděl pouze na krátké pobyty. Tam pak s delikátností a opravdovostí začal malovat své krajiny, které se poté začaly také prodávat (do té doby neustále odmítán v pařížských Salonech). Rousseau se pomalu začínal dostávat do povědomí kritiky, veřejnosti i svých malířských kolegů. Kolem sebe pak vytvořil tzv. Barbizonskou školu. Umřel po několika mozkových mrtvicích, chudý, v přítomnosti svého dlouholetého přítele Jeana-Francoise Milleta ve věku padesáti pěti let.

JEAN FRANCOIS MILLET 1814–1875

- byl původem z venkova, pak šel na studia do Paříže, kde se jakž takž držel, ale za moc to nestálo a zlom přinesl rok 1849, kdy v Paříži vypukla epidemie cholery a Millet se spolu se svou manželkou a pěti dětmi přestěhoval do Barbizonu u Fontainebleau, kde si pronajal vedle Theodora Rousseaua třípokojovou chatu (už

v Paříži se přátelili). Původně tam zamýšlel strávit pouze několik týdnů, ale uslyšel tam „hlas země“, který se pak snažil zachytit ve svých dílech, a v Barbizonu nakonec zůstal po zbytek svého života.

- Milletovy obrazy představují více než obraz venkovského života, ukazují také těžkou práci a chudobu – neidealizovanou realitu prosté venkovské práce a krajiny a svět ušlechtilého epického heroismu. Jeho obrazy na rozdíl od obrazů jeho malířských kolegů práci chudých rolníků nezlehčovaly, ale zachycovaly ji realisticky a bez jakéhokoliv pozlátka. Ve svých dopisech svým přátelům Millet vyjádřil své umělecké přesvědčení, že „*krása je ve všem, co je pravdivé, účelné, charakteristické, a že spočívá v živé a plné přítomnosti.*“

- pohřben vedle svého přítele Rousseaua na hřbitově v Chailly en Bière.

Pastýřka se stádem

Cesta do práce

Angelus

Sběračky klasů

GUSTAVE COURBET 1819-1877

- je považován za zakladatele realismu. Novým tématem v obraze „*Dobrý den, pane Courbete*“ zcela zlomil tradice Salonu a postavil zeď mezi příkrášleným oficiálním uměním a čistotou a svobodou realismu. Courbetovo téma a zpracování obrazu, namalované zcela realisticky, zapříčinilo velkou vlnu kritiky na pařížské Světové výstavě v roce 1855. Courbet si tedy otevřel vlastní pavilon, ve kterém vystavoval pouze vlastní obrazy a nemusel se tedy podřizovat žádné autoritě. Tímto svým gestem se Courbet stal vůdčí osobností nového umění, které bylo osvobozené od svazujících akademických tradic.

- ve svém obratu k ničím nepřikrášlené přírodě okolního světa měl Courbet vliv na umění Edouarda Maneta a dalších impresionistů. Jeho motto „*Maluj co vidíš, co cítíš a co chceš*“ bylo ihned impresionisty přijato za vlastní, stejně jako Courbetova paleta lehkých a jasných barev.

- spojoval svoje myšlenky realismu v umění s myšlenkou rovnoprávnosti ve společnosti - bojoval proti jakékoliv nesvobodě ve společnosti a v umění a 14. dubna 1870 založil Sdružení umělců (Fédération des artistes), které mělo bojovat proti cenzuře v umění.

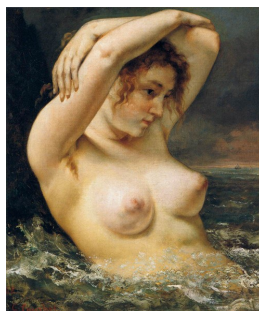
- v roce 1871 byl Courbet v revoluční Paříži komunou ustanoven správcem všech pařížských muzeí a měl zabránit jejich rabování. Ze své pozice byl také zodpovědný za zbourání oslavného sloupu na náměstí Vendôme, které však soudní dvůr ve Versailles odsoudil a 2. září 1871 potrestal Courbeta šesti měsíci vězení a pokutou pěti set franků. O dva roky později pak chtěla vláda sloup znovu postavit a určila, že by Courbet měl zaplatit všechny výdaje spojené s výstavbou nového sloupu. Cena činila celkem 323.091 franků a 68 centů a Courbet měl ročně splácet deset tisíc franků po dobu třiceti tří let. Protože Courbet neměl peníze a nechtěl vyhlásit bankrot, utekl do Švýcarska, kde se zahořkle věnoval pouze nekonečnému pití alkoholu. Courbet zemřel na selhání ledvin 31. prosince roku 1877 v La Tour-de-Peitz ve Švýcarsku.

Bonjour, Monsieur Courbet

Ateliér

Žena ve vlnách

Západ slunce na ženev.jezeře

CHARLES DAUBIGNY 1817-1878

- propojuje barbizonskou a impresionistickou poetiku

- byl jedním z prvních malířů, kteří malovali v krajině (*en plein air*). Tuto metodu později převzali impresionisté a také ji vlastně přivedli téměř k dokonalosti.

- v roce 1852 se Daubigny na jedné ze svých cest setkal s Camillem Corotem, se kterým ho poté pojilo celoživotní přátelství. V roce 1857 se pak Daubigny zakoupil hausbót Botin, na kterém si zařídil ateliér. Za inspiraci tedy jezdil na něm a tato skutečnost se v jeho tvorbě projevila tak, že začal téměř výhradně malovat krajiny s řekami a vodními plochami.

Říká se, že Daubigny podle kvality obrazu na něj přimalovával kachny, takže čím víc kachen na něm je, tím by měl být obraz lepší.

Mezi Daubignyho přátele patřili Corot, Monet a Boudin, se kterými se často účastnil výprav do krajiny, kde všichni společně malovali. Když se Daubigny stal v roce 1866 členem přijímací komise Salonu, nadšeně podporoval Pissarra, Cézanna a Renoira, kteří byli hl. představiteli právě nastupujícího impresionismu.

Daubigny dokonce ze svého postu v roce 1870 rezignoval proto, že ostatní členové komise odmítli jeden Monetův obraz.

EDOUARD MANET 1832-1883

- coby mladý se po neúspěších v Salonu se Manet toulal městem, posedával v kavárnách a pozoroval městský život, který se pro něj stal nekonečnou inspirací. Manet byl pravým Pařížanem a estétem svým chováním i elegantním oblečením, dekadentními myšlenkami a názory. Zlomem v Manetově kariéře malíře

se stal rok 1863, kdy Manet vystavoval v takzvaném **Salonu odmítnutých**, který vznikl jako reakce na povýšené chování komise oficiálního Salonu. Přijímací komise tehdy zamítla více než čtyři tisíce obrazů, s čímž ovšem veřejnost nesouhlasila. Vláda byla tak zavalena protesty, že císař Napoleon III. sám navštívil galerie, aby si prohlédl vystavená díla. Podle svědectví nebyl schopen odlišit přijaté a odmítnuté malby. Přikázal tedy, aby se uspořádala nová oddělená výstava odmítnutých prací, která by byla přístupná veřejnosti. Mnoho odmítnutých malířů se této výstavy neúčastnilo, ale Manet výzvě neodolal a sám vystavil tři své obrazy. Nejskandálnějším plátnem celé

výstavy byla jeho **Snídaně v trávě**, která se oficiální kritice znelíbila tím, že v ní Manet nevhodně užíval kompozici starých mistrů, vysmíval se harmonii a neposkytoval diváku žádné vysvětlení okolností obrazu, což bylo na tehdejší dobu něco zcela nepochopitelného.

Na podzim roku 1865 Manet navštívil Španělsko, kde studoval staré mistry Velazqueze, Goyu a El Greca a

učil se novému stylu. Paříž té doby žila pod vlivem dynamické kultury Španělska, a tak nový Manetův obraz Španělský zpěvák získal pro Maneta první úspěch v Salonu. Záhy poté také Salon přijal kontroverzní obraz **Olympie**, moderní Venuše.

Manet byl blízkým přítelem spisovatele **Émila Zoly**, který ho vždy v tisku nadšeně podporoval. Manet si jeho podpory velmi vážil, protože ve své době se mnoha pozitivních ohlasů v tisku od kritiků nedočkal. Manet byl velkým oblíbencem dekadentních básníků **Stéphana Mallarmého** a **Charlese Baudelaira**, kteří ho podporovali v jeho snaze zachycovat na plátnech skutečnost bez jakýchkoliv příkras a lichotek. Manet jim jejich náklonnost oplatil namalováním jejich portrétů.

Manet nikdy nechtěl být členem žádné umělecké skupiny, vždy se chtěl svou tvorbou a svým pojetím umění odlišovat. Paradoxně však byl často považován za „krále impresionistů“, a to hlavně pro svoje nevšední náměty, barevné kombinace a práci se štětcem. Doživotní členství v oficiálním Salonu Manet získal ve

svých 49 letech – jeho kariéra malíře začala poměrně pozdě, avšak svým talentem a novostí výrazu si Manet brzy získal slávu a uznání. Jeho zdraví a neléčená syfilida si však vybraly krutou daň – posledních šest měsíců svého života Manet trávil v nekonečné bolesti a utrpení a deset dní před jeho smrtí mu muselo být kvůli gangréně amputováno levé chodidlo.

IMPRESIONISMUS

plně ovládl francouzské umění letech 1870 – 1890 - brzy se stal velmi dobře prodejným.

Jádro budoucí impresionistické skupiny se zformovalo kolem roku 1860 ze studentů pařížských malířských škol, kteří záhy opustili akademický styl, aby hledali vlastní uměleckou cestu. Když Eduard Manet v Salonu roku 1863 vystavil obraz *Snídaně v trávě*, vyvolal skandál. Tím se stal miláčkem těchto mladých umělců, kteří se kolem něj zformovali (přestože sám nikdy nebyl impresionistou, ale realistou).

Na **Salónu nezávislých roku 1874** již vystavovalo celé jádro impresionistické skupiny: **Cézanne, Degas, Guillaumin, Monet, Morisotová, Pissarro, Renoir a Sisley**. Vzbudili pobouření, ale začalo tím období veřejného působení této skupiny. Byl zde vystaven i Monetův obraz *Imprese východu slunce* (1872), jenž dal později skupině jméno: jméno "impresionisté" poprvé ironicky užil žurnalista Leroy a umělci jej roku 1877 přijali. (Další výstavy: 1876, 1877, 1882, 1895.).

V úzkém smyslu je impresionismus malbou v plenéru, pracující s paletou čistých světlých barev nanášených v drobných dělených skvrnách, jež se spojují ve výsledný obraz teprve na divákově sítnici. Barevná skvrna je hlavním vyjadřovacím prostředkem, malíř zachycuje okamžik světla a zářivou životnost přírody. Oko vnímá barevné skvrny obrazu jako chvějící se plochu barevného světla. Impresionismus je brán jako realismus dovedený k optické dokonalosti, i když paradoxně rozkládá pevnou hmotu potlačením kontur linií.

Na základě optických teorií Chevreula a ovlivnění příkladem anglických krajinářů Turnera a Constabla, odmítli impresionisté smíšený barevný tón, zamítli černé barvy, šedé valéry a konturové kresby. Užívali nelomených spektrálních barev ve snaze simulovat odrazy světelných paprsků, které se člověku spojují v oku a umožňují tak vidění vnějšího světa.

Barva vzniká rozkladem slunečního paprsku, a tak zobrazují impresionisté světelné reflexy (vybírají si k tomu často krajiny s vodní plochou). **Čistokrevnými impresionisty tak jsou: Claude Monet, Pissarro a Sisley.**

Za čisté impresionisty nelze považovat Degase (uchovával si Ingresův kult kresby) a **Cézanna** (chtěl zachytit stálou podstatu věci, ne o impresi okamžiku). Také **Renoir** se částečně vymyká tím, že podržel černá jako základní barvu.

Klasickou dobou imprese bylo desetiletí 1874-1884. V polovině 80. let vzniklo proti impresi opoziční hnutí, namířené několika směry. V téže době začínají impresionisté nacházet ve veřejnosti první obdivovatele. Členové skupiny jdou časem různými cestami, ovlivňováni novými tendencemi. Impresionismu zůstal věrný především Claude Monet.

(Camille Pissarro 1830-1903, Eduard Manet 1832-1883, Edgar Degas 1834-1917, Alfred Sisley 1839-1899, Claude Monet 1840-1926, Auguste Renoir 1841-1919)

„čistí“ impresionisté:

CLAUDE MONET 1840-1926

- roce 1856 se při procházce na pláži seznámil s Eugeniem Boudinem, který se stal jeho učitelem-naučil Moneta malovat olejovými barvami a podporoval ho v jeho malování v plenéru. V roce 1862 začal Monet studovat v ateliéru Charlese Gleyra, který mu připadal inspirativnější než tradiční akademisté. V jeho ateliéru se setkal s Renoirem, Bazillem a Sisleyem, se kterými trávil dlouhé hodiny v debatách o umění. Také společně malovali v krajině a sdíleli myšlenky o působení světla, což je později spojilo ve formování impresionismu. V roce 1866 se Monet seznámil s Camille Doncieuxovou, která se stala jeho modelkou. Brzy po jejich seznámení také otěhotněla a porodila syna Jeana. Monet byl nenadálou změnou ve svém životě překvapen, a protože ho zaskočila i jejich nevalná finanční situace, pokusil se v roce 1868 spáchat sebevraždu utopením skokem do Seiny. V 80. letech 19. století Monet přestal malovat portréty a výrazně omezil i postavy ve svých obrazech, přestal také malovat zátiší. Věnoval se pouze svým poklidným krajinám a uzavřel se tak do svého světa vznešeného ticha a osamění. I když navštívil Benátky a Londýn, jeho obrazy byly jakoby zahalené do mlhy a slunečního oparu, nicméně opět bez postav. Největší intimity však Monet dosáhl ve svých obrazech své leknínové zahrady v Giverny.

Monet byl známý svým pojetím atmosféry, vždy se snažil zachytit světlo v jeho nejlepší a nejjátivější podobě. Jeho vnímání světla se projevilo hlavně v jeho řadě obrazů katedrály v Rouen. Monet si v letech 1892 až 1893 pronajímal pokoj přímo naproti západní fasády katedrály, kde měl několik pláten, na kterých maloval postupně, jak se pohybovalo světlo.

V roce 1911 se u Moneta začaly objevovat potíže s dýcháním a šedý zákal. V roce 1923 Monet podstoupil dvě operace šedého zákalu, nicméně operace změnily také jeho vidění – obrazy z období poté byly více načervenalé a Monet rovněž opravil některé ze svých starších maleb.

Monet byl pravým zakládajícím otcem a obhájcem hnutí impresionismu. Ze všech impresionistů byl v uměleckém světě neznámější, dokonce natolik, že v době oficiálního vzniku hnutí v roce 1874 mohl prodávat svá plátna za 12.000 franků. **Byl to právě jeho obraz Imprese: východ slunce** namalovaný roku 1872, který dal impresionismu jeho jméno. Ostatní impresionisté jej uznávali hlavně proto, že vždy dokázal formulovat myšlenky týkající se jejich společných malířských principů. Monet byl také většinou první, kdo prosadil nějakou inovaci v malbě, ostatní jeho novinky víceméně následovali.

Experimenty s barvou a světlem postavily Moneta nejen do vůdčí pozice impresionismu, ale také pomohly k dosažení počátečního bodu v abstraktním umění.

Monet zemřel na rakovinu plic 5. prosince 1926 v Giverny, kde byl pohřben na tamním farním hřbitově.

Imprese

Rouenská katedrála

Jezírko s lekníny

CAMILLE PISSARRO 1830-1903

- Pissarro byl skrze svůj vliv na ostatní malíře považován za otce impresionismu, za svého mentora ho označovali hlavně **Paul Gauguin a Paul Cézanne**. Rovněž na sklonku života poskytoval rady **Henrimu Matisovi a Francisi Picabiovi**, kteří byli přáteli jeho synů (taktéž malířů).

Pissarrovo umění charakterizují **tiché krajiny** a drobné tahy štětcem. Za svá témata si často volil velmi jednoduché předměty, které zachycoval co nejjemnější paletou barev. Pocit intimity a klidu pak jen dotvářel dojem osobního kontaktu malíře se scenérií, inspirovaný uměním Camilla Corota.

I když Pissarro na sklonku života trpěl problémy s očima, namaloval právě v této době svoje největší díla. Zajímal se také o **pointilismus**, který Pissarro nazýval **„vědeckým impresionismem“**, který byl jakýmsi opakem **„romantického impresionismu“**, který prosazoval například Renoir. Pissarro zemřel na otravu krve 12. listopadu 1903.

ALFRED SISLEY 1839-1899

- se zabýval krajinářstvím. 1874 se účastnil první výstavy impresionistů (za svůj život vystavoval na celkem čtyřech z osmi jejich výstav). Kritika k němu byla většinou příznivá, neboť hlavní pozornost na sebe poutali Monet, Renoir, Pissarro. Toto období však bylo nesmírně důležitým pokrokem v Sisleyově umění. Sisley našel novou svobodu v práci s barvou, ve svých tazích štětce objevil život v obraze. V jeho obrazech byl pohyb a zvláštní dynamika, a jemný a detailní přístup naznačoval

hloubku zobrazené přírody. První samostatnou výstavu Sisley uspořádal v roce 1881 v galerii La vie Moderne v Paříži. Sisleyův život však byl plný chudoby, často nemohl ani navštěvovat různá setkání impresionistů. Sisley byl více než samotářský a jeho chování bylo nepředvídatelné, často střídal nálady výrazné

přátelskosti s podezíráním a nedůvěrou. V říjnu 1897 Sisley zjistil, že trpí rakovinou krku. Jen rok poté, také na rakovinu, zemřela jeho manželka. Po její smrti se Sisleyovo zdraví nezadržitelně zhoršilo natolik, že ani nebyl schopen dál malovat. Na Nový rok 1899 Sisley poslal dopis Monetovi, ve kterém ho žádal, aby se postaral o jeho děti. Jen 29 dní poté zemřel ve svém domově v Moretu-sur-Loing. Jeho pohřbu se účastnil pouze Monet a Renoir.

„nečistí“ impresionisté:

EDGAR DEGAS 1834-1917

- v roce 1862 se Degas v Louvru seznámil při kopírování slavného Velazquezova obrazu Infantka Margarita s Manetem. V přibližně stejném období se také začal scházet se skupinou výtvarníků v Café Guerbois a Café de la Nouvelle-Athenes, kde probíhaly četné spory mezi zastánci a odpůrci tradičního umění. Mezi svými přáteli byl Degas hluboce respektován pro své přímé a nekompromisní názory a hledání dokonalých forem a barev.

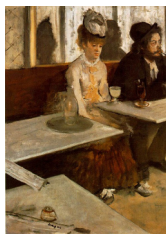
Degas se v impresionismu považoval za jedinečnou postavu v tomto hnutí – hledal nové kombinace v metodách kreslení a malby. I když se zúčastnil šesti ze sedmi impresionistických výstav, **nesouhlasil s označením impresionista**. Sám prohlásil, že **je daleko lepší kreslit předměty podle paměti** než podle reálného a hmatatelného vzoru. Hlavní myšlenkou Degase bylo hledání dokonalé fáze obrazu v barevnosti a rozměrech ve vztahu k liniím a dynamické možnosti formy skrze intuici. Degasovo nové pojetí pro objekt bylo vždy unikátním spojením tradice a nového porozumění hmoty a formy.

Degas se zajímal o svět dostihů, divadla, hudebníků, herců a tanečnic, což bylo před vznikem impresionismu zcela nevídané.

V roce 1885 začal Degas ztrácet zrak a tyto obavy ho donutily zaměnit detaily olejomalby za **pastely**. V tomto období Degas vytvořil svou známou sérii ženských aktů. Snažil se zachytit každé gesto, každý pocit a záchvěv těla. Pečlivě vnímal nahé ženské tělo a tajemnou harmonii pohybu.

Jeho zrak se však stále zhoršoval a tak Degas musel zanechat malířství, avšak ani to ho nezastavilo od tvůrčí činnosti. Osamocen a mimo veškeré dění, Degas se věnoval s nevídaným nadšením sochařství. Jeho ateliér byl přeplněn dynamickými sochami tanečnic a koní. Ze všech svých soch však vystavil za svého života jen jedinou sochu – sochu Čtrnáctileté tanečnice.

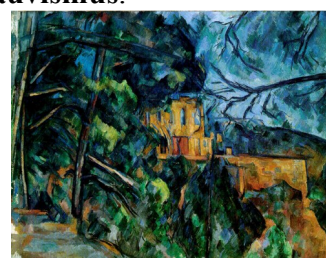
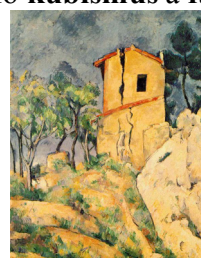
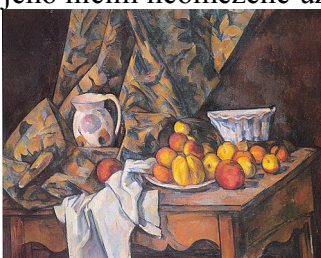
Zcela sám a zapomenut, Degas zemřel 27. září 1917 ve svém bytě na Boulevard de Clichy v Paříži.

PAUL CÉZANNE 1839-1906

- Cézannovo umění bylo počátkem pro nejdůležitější umělecké objevy. Cézanne své obrazy maloval **základními barvami** – jemnou fialovou, odstíny modré, žluté, zelené a šedé. Spíše než aby měnil tóny barev v závislosti na změnách světla a stínu, Cézanne přetvářel barvy samy o sobě. Jeho krajiny byly zjednodušeny do základních geometrických tvarů a vybarveny nečekanými odstíny. Výsledkem jeho snažení pak nebyl obraz, který by věrně zachycoval přírodu, ale dílo, které probouzelo její tóny a objemy skrze hru světla a stínu. Cézanne tak přímo kombinoval svou studii krajinářství s klasickým smyslem pro formu.

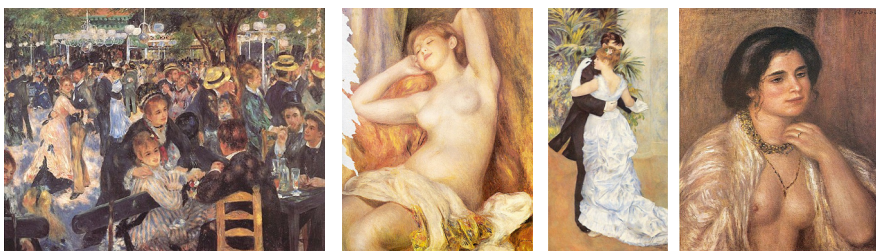
Oblíbeným předmětem Cézannových obrazů byla hora Mont Sainte-Victoire poblíž jeho rodného města Aix-en-Provence, kam se vracel celý svůj život. Cézannovo zjednodušení přírody do geometrických tvarů a jeho ničím neomezené užití barev později inspirovalo **kubismus** a **fauvismus**.

PIERRE-AUGUST RENOIR 1841-1919

- První samostatnou výstavu pořádal Renoir v červnu 1879 v Galerii la Vie Moderne. Toto období bylo v Renoirově umění dobou změny, začínal nacházet nový styl, který však ostatní impresionisté chápali jako zradu všech jejich ideálů. Renoir se obhajoval tím, že se impresionismu věnoval s plným nasazením, ale že se pravidly barev cítil svázán a omezován v plném rozvoji svého malířství. Jeho obrazy z té doby již nepůsobily teplým dojmem a jeho obdivovatelé a bohatí patroni se od něj se zklamáním odvraceli. Renoir pod tlakem veřejného mínění o svém umění pochyboval, a tak se vydal na cestu do Alžírsko, na jih Francie a hlavně do Itálie. S impresionisty se udobřil v roce 1882

Renoir se malování věnoval s nadšením a poměrně velkým úspěchem, ale v roce 1899 se poprvé projevil jeho revmatoidní artritida. Kvůli bolestem byl nucen strávit zimu na jihu Francie v Le Cannet, kde se natrvalo usadil v roce 1902. Jeho zdraví se pořád zhoršovalo a v roce 1912 Renoir nakonec musel používat kolečkové křeslo. Nejhorším okamžikem však bylo, když mu nemoc postihla ruce. Renoir však nadále maloval v obrovských bolestech, které podle svých přátel překonával s humorem.

b) Postimpresionismus a symbolismus

Postimpresionismus je souhrnné označení pro malířské směry různými způsoby reagující na impresionismus v 80. a 90. letech 19. století.

Pointilismus – chtěl zvědečtit intuitivní techniku impresionismu.

Symbolismus – vadila mu povrchnost imprese a zajímal se o obsah díla.

Dále tu byly silné, nezařaditelné osobnosti: **Cézanne, van Gogh, Gauguin, Toulouse-Lautrec, Redon** – ač nikam nepatřili, byli inspirací ostatním a často na jejich dílo navazovaly různé umělecké proudy.

VINCENT VAN GOGH 1853–1890

- samotář, **svěrázná vibrující malba odrážela jeho nitro** – dnes obdivován, tehdy naprosto neuznán. Holandský obchodník, kazatel. Od roku 1880 malíř. Zprvu temné tóny, chmurné krajiny a těžká sociální témata (**Jedlíci brambor, 1885**). Studuje japonský dřevoryt – neevropskou perspektivu. Pak v Paříži potkává impresionisty – osobitě přejal jejich styl. Na jihu Francie v Arles se jeho obrazy začínají projasňovat. S přítelem Gauguinem tráví podzim 1888 v **Arles**, kde propukla jeho nemoc (24. prosince po hádce Gauguina napadl a pak si řeže ucha a posílá jej ženě místního nevěstince) Ujímá se ho bratr Theo a tak v relativním klidu domácího léčení v Auvers, kde nachází útočiště, dělá své nejlepší obrazy – **dochází ke své jedinečné vibrující malbě odrážející jeho vnitřní napětí – a napětí jeho života.**

⇒ na tvorbu měl jen 10 let!!! ke konci dělal jeden obraz denně: **Autoportréty, Ložnice umělce v Arles, Silnice s cypřiši, Hvězdná noc, Podobizna doktora Gacheta, Obilné pole s havrany (1890 – s cestou do neznáma, smrti..)**

Zemřel na následky pokusu o sebevraždu, ovlivnil hlavně expresionismus, fauvismus...

PAUL GAUGUIN 1848–1903

- silná individualita – ovlivnil jak **fauvisty**, tak symbolisty. **Je otcem nabistů.**

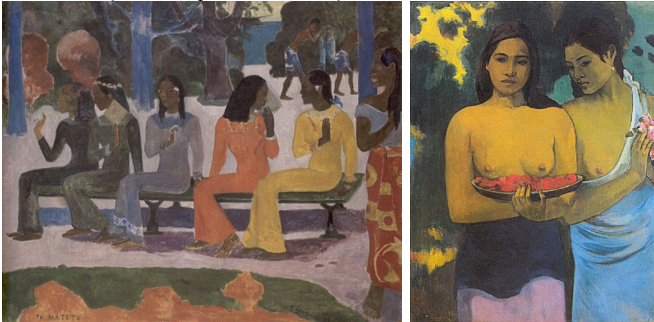
Burzovní makléř, odmítl roku 1885 společenskou konvenci a začal malovat. Přítele Bernard je naučil **cloisonismus** (zvanému též **syntetismus**), jenž pak rozvíjel po celý život (prvně v obraze **Vidění po kázání – boj Jakuba s andělem**). Roku 1888 incident s van Goghovým uchem.

Spolu s Bernardem byl v **čele skupiny syntetistů** – roku 1889 vystavovali syntetisté spolu s impresionisty, měli velký ohlas u mladých, ale žádný u sběratelů – nic neprodali. **Gauguina zajímala forma i obsah díla – syntetismus není povrchní!** Vybíral barvy s ohledem na poselství, které obraz vyjadřoval – barvy „vypráví příběh“ **přímým působením na emoce diváka.**

Chudý Gauguin dlouho plánoval založení „tropických ateliérů“ někde v exotických zemích, kde jak doufal „nebudou potřeba peníze“ a kde bude dost tvůrčí volnosti i inspirace – obdivoval **divokost primitivního umění – tu chápal jako něco životného**, co už strnulá evropská civilizace zapoměla. Nakonec jel sám na **Tahiti** (poprvé 1891-93, podruhé 1895-1903) – chtěl tam tu divokost načerpat.

Žlutý Kristus, Odkud přicházíme, kdo jsme, kam jdeme? ..obrazy tahitských žen.. Jezdci na bílých koních (silně symbolické).

intimismus je tendence zobrazovat **intimnost života** – je téměř neznámý ač vznikl ve stejné době jako impresionismus. Netěšil se však tak velikému společenskému zájmu. Intimisté zůstávali spíše v ústraní. Nezachycují přírodu, ale uvolněného člověka v intimním prostředí. Narozdíl od impresie užívali linii jako základní výrazový prostředek.... **řadí se pod něj i Toulouse-Lautrec.**

TOULOUSE LAUTREC 1864–1901

- beznohý šlechtic a malíř dekadentní Paříže je **představitelem intimismu**

Lautrec objevuje v kabaretu Moulin Rouge dekadentní svět umělců, literátů, prostitutek a hereček. Maluje v šantánech, nevěstincích, barech. **Zachycoval s nepřikrášlenou opravdovost – maloval prostitutky jako lidské bytosti** – byl okouzlen jejich bezprostředností a přirozeností, se kterou se pohybovaly nahé. Bezprostředně navázal na Degase (Degas - malíře baletek, Lautrec- malíř prostitutek). V technice jej ovlivnil i impresionismus – v malbě **spojil linii kresby s barevnými šmouhami impresionismu**. Další jeho láskou byli koně a dostihy, které maloval a kvůli nimž si v mládí zhmoždil nohy – jeho plošný dekorativní styl se uplatnil v plakátové tvorbě (*plakáty pro Moulin Rouge*).

GEORGES SEURAT 1859–1891

- vyvinul techniku pointilismu a položil tak základ neoimpresionistické školy.

Díky nově objevenému zákonu simultánního kontrastu zvědecktěl instinktivní metodu impresionismu a vyvinul **pointilismus**: tečky čisté barvy se kladou vedle sebe na plátno a barva se tak „míchá“ až v oku diváka. **Zblízka je obraz detailně složitý, z dálky harmonicky barevný.** Výhodou je **živost malby** (obraz vibruje) a **zachování čistoty barev** neotupené smícháním barev na paletě – důsledné používání optické mixáže barev namísto fyzického míchání na paletě může vytvořit **ostřejší obraz** (viz. monitory počítačů).

Seuratovi ale nešlo o samotnou formu – dokonalá forma měla sloužit k lepšímu vyjádření pocitů, myšlenek, idejí. Bohužel Seurat předčasně zemřel, takže nemohl plně rozvinout toto duchovní uplatnění pointilistické metody.

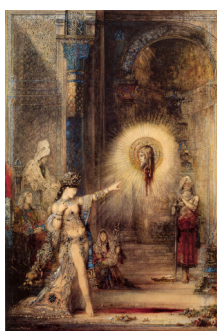
neimpresionistická škola: Seuratova pointilistická metoda byla od počátku kladně přijímána umělci i kritiky. Brzy mnozí malíři přijali pravidla pointilismu za svá a užívali je ve vlastní tvorbě. Mezi prvními byl **Paul Signac** (1863–1935), jenž po boku přítele Seurata rozvíjel techniku pointilismu (dělal Obrazy přístavů, měst, krajin...). Bohužel užíval potenciál této techniky jen na povrchní zobrazování skutečnosti a neuplatnil ji k vyjádření hlubších skutečností.

Kromě něho byl velký počet dalších lidí, co přijali techniku pointilismu, takže lze hovořit o **neimpresionistickém proudu, škole.**

Symbolismus je hnutí reagující na impresionismus a realismus – **zobrazoval skutečnost vnitřní, ne vnější.**

Hnutí se koncem 19. století rozmohlo zprvu v literatuře, teprve pak se přeneslo i do výtvarného umění. Dle Moréasova manifestu symbolistické literatury z roku 1886 by poezie měla „**odít Ideu do smyslově vnímatelné formy...**“

Malíře ovlivnila četba (**Baudelaire, Poe**), dále pak **William Blake a Gauguin** (symbolikou jeho barev a tajemností Tahiti). Všeobecně je pak ovlivnily mýty, mystika. Také oni **viditelně znázorňují neviditelnou Ideu – vytvářet její symbol** – prostřednictvím tvarů a barev.

GUSTAV MOREAU 1826–1898

- **spojuje romantismus a symbolismus** – lehce se podílí na vzniku secese.

Osamělý amatér, jenž v ateliéru nepřijímal nikoho, jen své žáky: mezi nimi i Matisse

směřujícího k fauvismu. Inspirován antikou, Biblií – **zaujat tématem fatální ženy** –

uhnanula jej krutá **démonicky erotická Salome**: Tančící Salome, Zjevení–Salome.

Salome byla ústřední postavou jeho tvorby. Obrazy této sadistické hegemonie, této hříšné ženy, pojmenovala kritika „**duševní onanií**“. Zajímal se i o jiné ženy – Herodias, Kleopatra, Víla s gryfy.

ODILON REDON 1840–1916- je považován za otce symbolismu.

Inspiraci silně čerpal z literatury: Baudelaire, Poe (ilustroval jeho Havrana).

Zaujaly ho oči – otevřené symbolem vědomí, zavřené symbolem

vnitřního života – litografie zpodobující „**Oko jako balón**“ z cyklu

litografií věnovaných Edgaru Poeovi se stala symbolem

symbolismu. Surrealisty ovlivnil také obraz **Zavřené oči** (1890),

jenž je symbolem hlubokého zamyšlení, snu nebo meditace –

zavřené oči pak surrealisté také rádi zobrazovali.

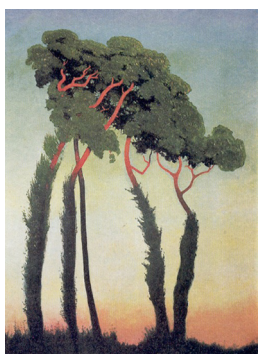
Zaměnil hýřivost vidin Moreauových za **tajuplnost čistého prostoru** (obraz **Chudý rybář**, 1881, obdivován a umělecky citován symbolisty). Věřil ve vnitřní vizi pramenící

z podvědomí – **čerpal inspiraci ze svých snů – ovlivnil surrealismus.**

Skupina Nabis – Proroci 1891–1899

- **skupina nabistů je Gauguinovým dítětem** – vznikli díky Gauguinovi, jenž Sérusiera naučil malovat s odvahou – roku 1888 v Pont-Avenu mu dal „**lekcí malby**“ a nadiktoval mu jak malovat bez zábran – vznikl obrázek, jenž nabisti pojmenovali **Talisman** (zakladatelské dílo nabismu). **Paul Sérusier** (1864–1927) pak kolem sebe shromáždil další lidi a pojmenovali se proroci (hebrejsky nabis). Mezi nimi **Maurice Denis** a **Felix Vallotton**. Vytvořili si uzavřený spolek, scházeli se v „**chrámů**“ (byť jednoho z nich), dávali si přezdívky a tvořili.

Maurice Denis vydal **manifest novo-tradicionalismu** (1890): „**Mějte na paměti, že obraz je především rovná plocha pokrytá barvami**“ – užívali jednotnou barevnou plochu a souvislé černé kontury – **malby se podobaly dekorativnímu koberci** – nejen kvůli cloisonismu ale také ze vzdoru vůči realismu a impresionismu. **Kladli též radikální důraz na duchovno.**

Kolem roku 1899 začal rozpad skupiny, neboť slabší členové (mezi nimi Sérusier, upnutý na Gauguinův styl) zatlačeni opravdovými osobnostmi: Maurice Denis, Felix Vallotton a Pierr Bonnard (případla mu vůdčí role).

◀ **Vallotton**

